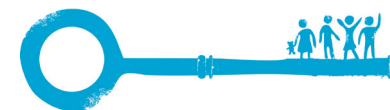

ГРОМАДЯНСЬКА КАМΠΑНІЯ

ВІДКРИВАЄМО
ДВЕРІ ДІТЯМ

Hope & Homes for Children

Представництво благодійної організації «Надія і житло для дітей» в Україні

Адреса: вул. Багговутівська, 4, 04107, Київ, Україна

Тел./факс: (+38 044) 4837783

E-mail: office@hopeandhomes.org.ua

<http://www.hopeandhomes.org.ua>

Публікацію видано в рамках Громадянської кампанії «Відкриваємо двері дітям»

www.openingdoors.org.ua, національним координатором Кампанії –

Представництвом благодійної організації «Надія і житло для дітей», за підтримки
Головного Національного партнера – Фонду Ріната Ахметова.

Висвітлення проблематики вихованців інтернатів у ЗМІ:
як медіа можуть вплинути на ситуацію в суспільстві

Шановні друзі!

Зараз у ваших руках посібник для журналістів, присвячений висвітленню в медіа особливої тематики – становищу дітей, які змушені виховуватися в інтернатних закладах чи дитячих будинках. У більшості засобів масової інформації сьогодні переважають політичні теми, а тим часом суспільні проблеми не просто чекають уваги до себе, а продовжують наростати і поглиблюватися.

Наразі тисячі дітей, які живуть у дитбудинках, інтернатах чи інших подібних спеціалізованих закладах, позбавлені не лише родинного тепла, але й належної підтримки з боку держави. Якщо ви почнете цікавитися проблемою існування інституційної системи у своїй області, районі, місті, перед вами постане низка питань, які можуть стати ідеєю для вашого репортажу чи журналістського розслідування. Чи намагались ви колись запитати:

- Чи всі діти, які зростають в інтернатах, є сиротами?
- Чому діти потрапляють в інтернати і чи можна уникнути їх розлучення з батьками?
- Чому виховання в інтернатних закладах має так багато негативних наслідків як для дитини, так і для суспільства?
- Хто зацікавлений у тому, щоб інтернатна система продовжувала існувати?
- Чиї інтереси захищає інтернат?
- Куди йдуть мільйони гривень бюджетних коштів, які держава витрачає на утримання інтернатів?
- Яку підтримку мають вихованці після виходу в самостійне життя?

Чому так важливо сьогодні говорити про цю проблему? Насамперед тому, що повноцінні та незворотні зміни у країні можливі лише за умови їх системності, процесу дійсного їх становлення на всіх рівнях. Якщо ми прагнемо успішності нашої держави, то варто розуміти, що нам конче потрібні успішні громадяни, щасливі сім'ї, здорові й впевнені у своєму оточенні діти. А, найголовніше, – підтримка, допомога та повага до людей, які не можуть захистити себе самі. Особливо це стосується саме дітей. Проте розгалужена система інтернатів, яка існує в державі, створює чимало проблем на цьому шляху. Уявіть лише: в Україні понад 80 000 дітей зростають в інтернатах і понад 8 000 втрачають сім'ю щорічно. Це загрозливі тенденції, які перешкоджають розвитку не тільки цих дітей, а й суспільства в цілому. Ми вважаємо, що саме засоби масової інформації можуть відіграти визначальну роль, інформуючи громадськість про цю проблему та шляхи її вирішення.

Галина Постолюк
Директор ПБО «Надія і житло для дітей» в Україні

Розділ 1

ПЕКЛО ПОРУЧ З НАМИ: чому інтернати є шкідливими для дитини і руйнівними для суспільства?

Відвернутися від небажаної дійсності

В Україні сьогодні функціонує система захисту дітей, що значною мірою базується на успадкованих від радянського минулого формах інституційного догляду. А для подолання пострадянських бюрократизованих і застарілих стандартів у системі соціального захисту держава не мала ані потенції, ані бажання її віднайти. Низька ефективність, згубність такого виховання, висока вартість утримання – ці фактори жодним чином не заважають інтернатним закладам залишатися поширеною практикою влаштування дітей. За останніми даними державної статистики в Україні функціонує **679** таких закладів, і це – один з найгірших показників у Європі.

Ставлення до дитини – це одне з визначальних відображень цивілізованості будь-якої країни. Попри задекларовану орієнтацію на європейські стандарти держава не робить жодних кроків до збереження і реінтеграції сімей. Водночас, більше **80 % дітей**, які виховуються в інтернатних закладах, мають не лише родичів, але й одного чи навіть двох батьків.

Держава не отримує поштовху з боку суспільства для зміни ситуації – для більшості вона прийнятна. І таке прийняття базується виключно на декількох критеріях – діти нагодовані та мають дах над головою. І ми жодним чином не замислюємося, що такі самі вимоги ставимо до притулку для тварин.

Достатніми серед переважної більшості вважаються відвідини дитячого будинку з подарунками, допомога з ремонтом чи гігієнічними засобами. Головна проблема в тому, що одночасно з цим не виникає питань – чому дитина тут перебуває, чи так усе безнадійно в її рідній сім'ї, чи можливо щось зробити з тим, щоб дитина повернулась до рідних або ж знайти їй сім'ю. Як інші країни вирішують цю проблему?

Ми сподіваємося, що ЗМІ, які сьогодні відіграють визначну роль у формуванні громадської думки й підвищенні обізнаності, самі порушать тишу, що переважно панує з даної проблеми в медіа-просторі, та почнуть аналізувати міжнародний досвід, розкривати небезпеку інституційного виховання дітей, мотивувати суспільство на пошук дієвих шляхів для зміни майбутнього кожної дитини на краще.

Жорна для дітей

Конвенція ООН про права дитини¹ зазначає, що першим і найголовнішим правом дитини є право на сім'ю, а всі оточуючі мають активно сприяти реалізації цього права – відповідальність на кожному з нас. Проте, хто несе особисту відповідальність при промовлянні слова «всі»?

Численні міжнародні дослідження виявили, що інтернати завдають непоправну шкоду дітям. Навіть найкращі з них не можуть забезпечити дитину належною турботою та увагою. Виховання в інтернатах особливо небезпечне для дітей віком від народження до 3 років, адже на цей період припадає найважливіша фаза розвитку в житті дитини. У цей час формується структура мозку і дітям якнайбільше потрібна турбота, увага, любов, спілкування². Те, що формує базу на все життя.

¹ Конвенцію ратифіковано Постановою ВР № 789-XII від 27.02.91.
http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_021

² http://openingdoors.org.ua/ua/proofs/roliki_garvard.html

В інтернаті можуть працювати чудові нянечки, проте кількість дітей і встановлений режим не дозволяють їм приділити необхідний час кожному. Велика кількість персоналу в інституції і низький рівень уваги особисто до кожної дитини знов повертає нас до питання зникнення особистої відповідальності.

Як свідчать окремі дослідження, вихованці інтернатів мають труднощі в спілкуванні, відстають в емоційному, когнітивному розвитку від своїх однолітків, які зростають в сім'ях. Ось як впливають інтернати та дитбудинки на дітей:

- 55 % дітей мають затримку розвитку загальних моторних навичок;
- 40 % – затримку розвитку дрібної моторики;
- 32 % – затримку розумового розвитку;
- 43 % – затримку мовного розвитку;
- 28 % – затримку емоційного розвитку;
- 44 % дітей мають затримку одразу за трьома і більше показниками.

Кожні 3 місяці перебування дитини в інституції спричиняють затримку її фізичного розвитку (ріст, вага) на 1 місяць³.

Інституційний догляд – це, власне, і є довготривале влаштування дітей у державні заклади. Він не підтримується жодною розвинутою країною і має такі особливості:

- Ігнорування індивідуальних потреб дитини. Інтереси закладу преважують над інтересами дитини. Її стан здоров'я, особливості, прагнення, страхи і радісні моменти, бажання бути з близькими – все це далеко не на першому місці.
- Замкнене коло спілкування, ізоляція від громади. Замість інтеграції до суспільства, розвитку комунікативних навичок, держава стигматизує дітей у власному сприйнятті та у сприйнятті громади.
- Відсутність свободи вибору. Дитина змушена підкорятися розкладу, правилам розпорядку закладу; простору для формування і вибору занять, майбутньої професії немає.
- Підвищений ризик насильства зі сторони однолітків та персоналу. Кожен особисто може уявити на що здатні люди, коли мають хоча б трохи влади над іншими. Особливо у ізольованому середовищі.
- Відсутність значущої особи в житті дитини. Відсутність прикладу для наслідування не дає змоги сформувати життєві орієнтири. Зростаючи в державних інституціях, діти не набувають достатніх навичок для успішної соціальної інтеграції.
- Формування споживацької позиції. Можливо, ця особливість стає найголовнішим викликом для вихованців інституцій, адже при досягненні ними 16 років система повністю полишає їх – тих самих, кого вона ж залишила без найзвичайніших побутових навичок самообслуговування, необхідності працювати, а виховала звичку, що все їм має дати держава, хай і в недолугому скупому варіанті соціальних благ.

А дійсно, що ж відбувається з випускниками? Одне російське дослідження стверджує, що:

- близько 20 % випускників інтернатів мають судимість;
- 14 % займаються проституцією;
- 10 % протягом двох років після випуску чинять самогубство;
- лише 10 % повністю інтегруються в суспільство⁴.

Це та сторона життя, від якої суспільство постійно намагається відвернутися або відкупитися. Якщо до цього додати, що переважна більшість дітей в інтернатах має батьків, які самі виховувалися в інтернатах, то можна запросто уявити собі жорна системи, що перетирає на порошок долі тисяч дітей, забезпечуючи тим самим собі подальше існування.

На краю прірви

Будь-який фінансист скаже, що найпростіший заробіток – це економія. У масштабах країни ми цілком беззмисовно і з легкістю, яка вражає багатьох, витрачаємо і втрачаємо шалені кошти, аби потім збирати по копійці на латочки для дірок (більшість з яких з'явилася саме від неефективних капіталовкладень).

Щорічно в Україні на фінансування інтернатів витрачається 5,7 млрд грн⁵. І це тільки державні кошти! Майже неможливо порахувати реальні розміри спонсорської допомоги та благодійних внесень. І при цьому ми продукуємо шалену прірву неблагополуччя, платимо двічі, ліквідуючи наслідки асоціальної поведінки, утримання у місцях позбавлення волі тощо. Варто лише уявити, чи хоча б спробувати, – а якщо розділити ці кошти між 80 000 дітьми, що наразі зростають у державних інституціях? Чи кожна звичайна сім'я здатна витратити на дитину такі гроші? Що можна було б зробити з цими грошима щоб створити умови для гармонійного розвитку дитячої особистості?

3 Джерело: Міжнародне дослідження стану розвитку дітей, всиновлених з інституцій Miller and Hendrie, 2000.

4 Доповідь «Інституціалізація в Європі», Джорджет Муллхейр, Люмос.

5 За даними моніторингового дослідження Уповноваженого Президента з прав дитини.

Лише 10 % цих коштів безпосередньо використовується на потреби дитини, решта – на оплату праці персоналу, комунальні платежі та інші видатки. Простим і очевидним рішенням є скерування цих грошей на підтримку сімей та уникнення негативних наслідків для дітей. Подолання наслідків виховання дитини в інтернаті є значно витратнішим для суспільства, ніж збереження сім'ї для дитини⁶.

Визначними для формування реальності зазвичай бувають фактори, які не в фокусі нашого сприйняття, але повсякденні речі часто виявляються найважливішими. Проте ми так призвичаїлися помічати лихі знаки боковим зором, що тепер тільки спільні кроки до змін можуть зупинити наше повільне сповзання до прірви.

Перефарбована стіна

В Україні на державному рівні прийнято ряд документів, які встановлюють пріоритетність права дитини на сімейне виховання, спрямованих на зменшення кількості дітей, вилучених із сімейного середовища та направлених до закладів⁷. Але, незважаючи на наявність цих документів, ми спостерігаємо відсутність спланованих дій і практичних кроків у посадовців відповідальних міністерств та відомств. Перед нами – стіна з посадовців різного значення і рангів, циркулярів і інструкцій, об яку десятки громадських організацій і сотні людей можуть битися головою при спробі вирішити долю хоч однієї дитини, якісно змінити на краще її життя.

Розгалужена мережа інтернатних закладів, яка сформована в радянські часи і не відповідає потребам дітей сучасної України, включає в себе заклади наступного типу⁸:

- заклади для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (179 закладів, 13 601 дитина);
- заклади для дітей від народження до 3 років (48 закладів, 3 507 дітей);
- заклади для дітей-інвалідів (55 закладів, 6 888 дітей);
- заклади для дітей з особливими освітніми потребами (397 закладів, 55 891 дитина).

За територіальним розподілом найбільше закладів функціонує у Донецькій (92), Дніпропетровській (70), Одеській (53), Харківській (50), Луганській (48), Львівській (48), Запорізькій (45) областях⁹.

Окремі теперішні спроби реформування інтернатних закладів є поверховими. Наприклад, одним з напрямків є перепрофілювання будинків дитини у центри медико-соціальної реабілітації для дітей з особливими потребами, а спеціальних шкіл-інтернатів – у навчально-реабілітаційні центри. Ідея реформи полягає у тому, що новоутворені центри надаватимуть послуги більш широкому колу клієнтів у групах денного перебування, які будуть утворюватися. Проте проблему інституціалізації дітей такий крок не вирішує – за новим положенням школи-інтернати залишаються структурними підрозділами новоутворених центрів.

Наприклад, школи-інтернати для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування реорганізуються у спеціальні школи-інтернати для дітей з вадами психічного розвитку. Інспекційні поїздки Уповноваженого Президента України з прав дитини до Рівненської, Івано-Франківської, Черкаської, Хмельницької областей, вивчення роботи районних дитячих психіатрів та психолого-медико-педагогічних консультацій засвідчили, що діти з малозабезпечених сімей часто отримують рекомендації для навчання у таких закладах не за станом розвитку, а в результаті неспроможності батьків опікуватися своїми дітьми.

Фактично **проведення такої реформи** інтернатних закладів має ознаки псевдореформи і насправді **нічого не змінює** в функціонуванні цих закладів: напрямок діяльності, зміст навчально-виховного процесу, організація лікувально-профілактичної допомоги та корекційно-відновлювальної роботи, штатна чисельність, застаріла навчально-методична та матеріально-технічна база залишаються без жодних якісних змін.

У більшості випадків під вивіскою реорганізації та реформування насправді відбувається зміна назв закладів, коригування статутних документів, а головне – розширення контингенту дітей, які можуть бути до них зараховані, отже, за цим стоїть бажання в першу чергу зберегти систему.

Створення нових соціальних закладів і послуг для дітей та сімей на обласному рівні істотно не впливає на вирішення проблеми, оскільки для переважної більшості сімей з сіл та віддалених районів такі послуги залишаються недосяжними.

6 <http://theukrainians.org/yevhen-hlibovtskyi/>

8 За даними державного статистичного збірника, 01.11.2012.

7 Останній з таких – «Стратегія профілактики соціального сирітства», затверджена Указом Президента України 22.10.2012.

9 За даними моніторингового дослідження Уповноваженого Президента з прав дитини.

Обіцяна відсутність перспективи

Один з важливих напрямів, щодо якого наявні позитивні тенденції на національному рівні, – це розвиток сімейних форм виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Завдяки прийнятим документам, цільовому фінансуванню з державного бюджету за останні роки збільшилась кількість прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу.

Можна було б подумати, що таким чином сирітство буде подолане. Але це не може вирішити проблему – на місце в черзі одних дітей приходять інші. І кількість їх не буде зменшуватися допоки існують причини, через які діти потрапляють до державних виховних інституцій. Але розвиток усиновлення ніяк не впливає на тих дітей, які перебувають у закладах і не мають статусу дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування.

Основними причинами потрапляння дітей в інтернатні заклади є такі:

- Значна частка сімей з дітьми залишається за межею бідності, що є однією з основних причин вилучення дитини з сім'ї та розміщення її в інтернатних закладах.
- Відсутність підтримуючих послуг на рівні громади для сімей з подолання складних життєвих обставин.
- Відсутність можливостей для інклюзивної освіти (наприклад, для дітей з особливими потребами).
- Відсутність можливостей для адаптації різних категорій дітей, які мешкають у громаді (наприклад, діти з обмеженими фізичними можливостями чи діти з етнічних меншин).
- Відомча розрізненість та недосконале бюджетне законодавство, що суттєво ускладнює запровадження та фінансування послуг на рівні громади, які були б гнучкими, комплексними та відповідали потребам громади.

Наразі необхідні послуги для дітей і сімей. Можна сказати, що сімейні стосунки – як і будь-які інші – потрібно налагоджувати, відновлювати, будувати довіру і мотивацію. Іноді з нуля. Це і має бути головною задачею соціального працівника – зберігати і відновлювати сім'ї. А цього не можна досягти, сидючи день у день у кабінеті з чайником і холодильником, спостерігаючи, як усе нові дитячі долі руйнуються через недолугість системи.

Домінуючим залишається підхід, спрямований на боротьбу з наслідками, а не на попередження неблагополуччя. Нещодавня спроба ввести 12 000 соціальних працівників для роботи з сім'ями у громаді була знищена урядом. Проте це був дуже правильний крок держави у напрямку підтримки сімей, що міг принести реальну користь. І будь-які спроби громадських організацій зберегти цей почин виявились марними.

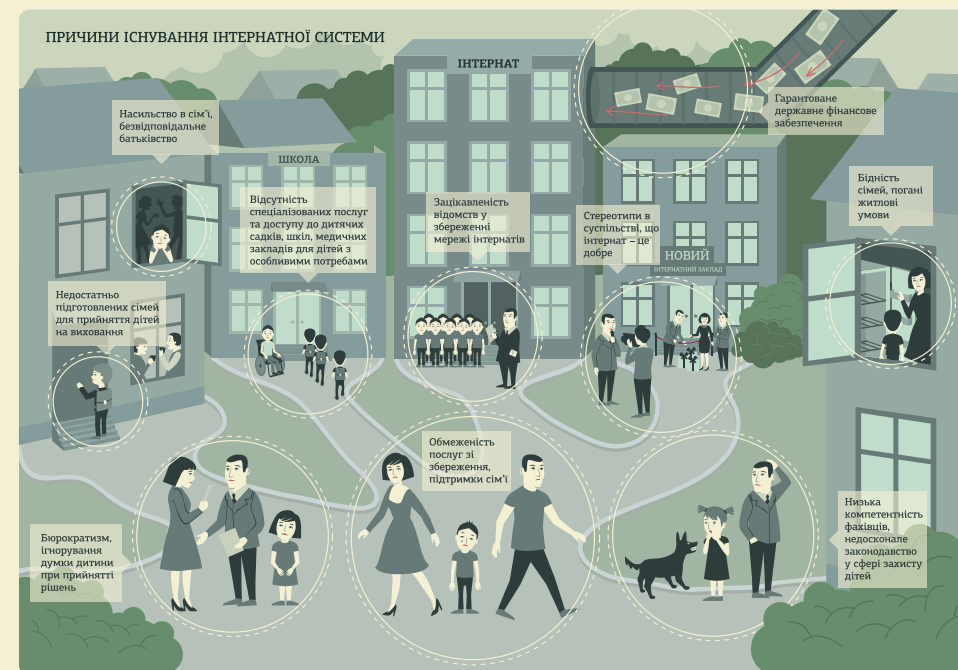
Відсутність доступних послуг для дітей та сімей на рівні громади часто робить інституційний догляд єдиним можливим вибором для багатьох родин, які мають проблеми в сім'ї, або чиї діти мають вади розвитку чи особливі освітні потреби.

Зміни в системі захисту дітей і соціальних послуг носять фрагментарний, а не системний характер, вони не спрямовані на запровадження дієвих механізмів збереження родин, подолання кризових ситуацій та посилення можливостей для успішної реінтеграції дитини в сім'ю.

Державі не вистачає простих і рішучих кроків у напрямку відмови від системи інституційного догляду і переходу до системи, заснованої на вихованні дітей у сім'ї або умовах, максимально наближених до сімейних в громаді. Це непростий, але цілком реальний шлях, який пройшли (або проходять у даний момент) багато країн, у тому числі Східної Європи.

У підсумку, серед тих проблем, про які варто говорити щодо інтернатного догляду, можемо виділити найважливіші:

- Інтернати надзвичайно шкідливі для дітей та заважають їхньому повноцінному розвитку.
- Система інтернатів зацікавлена у збереженні статус-кво і чинить спротив змінам.
- Відсутність ефективної підтримки сімей з дітьми на рівні держави – одна з головних причин існування інтернатів.
- Замість реформування інтернатних закладів в Україні відбувається псевдореформа.
- Подолання інтернатної системи і перехід на сімейні форми виховання є одним з викликів для сучасної України.
- Необхідна зміна підходів суспільства в цілому для усвідомлення проблеми та участі у реформі.

Надія для дітей

З будь-якої ситуації є вихід. Навіть наша забюрократизована система захисту дітей за невеликий проміжок часу може перетворитися на дійсно потужний інструмент порятунку дітей і сімей. Надзвичайно важливим є те, що нам не треба винаходити колесо наново. Цей шлях перетворення пройшли і проходять багато країн, наразі його завершують наші сусіди, Болгарія та Румунія. Вражає, наприклад, у Румунії за менш ніж 10 років вдалося зменшити кількість дітей в інституціях з 100 000 до 9 000. До того ж у цих країнах введено мораторій на влаштування дітей від 0 до 3 років до інституцій. Цей процес змін називається складним словом деінституціалізація.

Деінституціалізація (ДІ) – це процес заміни системи інституційного (інтернатного) догляду та виховання дітей на систему, яка забезпечує виховання дітей у сім'ї або в умовах, максимально наближених до сімейних. Він не обмежується тільки виведенням дітей із закладів, а передбачає розвиток превентивних і підтримуючих послуг для дітей і сімей у громадах, орієнтованих на задоволення потреб дитини та захист її прав.

З визначення зрозуміло, що ДІ – комплексний і багатокomпонентний процес, який торкається багатьох елементів системи, він тривалий, плановий і враховує долю кожної дитини. ДІ робить ситуацію такою, за якої існування інтернатів непотрібне, вона розвиває послуги, що працюють на збереження сімей та переформатує весь механізм роботи відповідальних служб. ДІ безжална до інтернатів, але дає шанс персоналу закладів знайти себе і працювати у новій системі.

Деінституціалізація спрямована на:

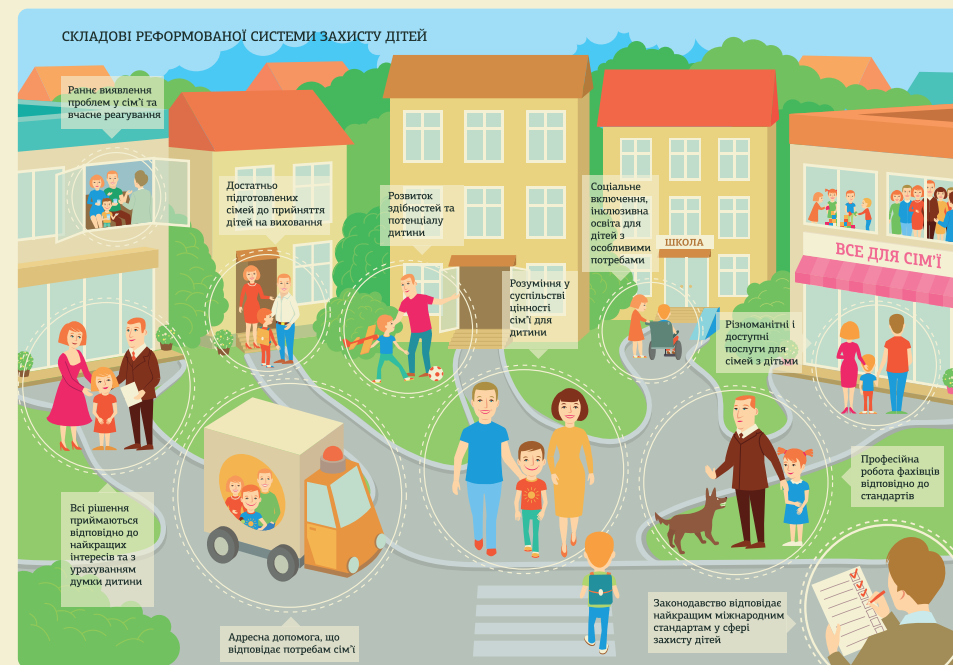
- Забезпечення умов для повернення дітей, які зараз перебувають у закладах, до рідних сімей або переведення їх на сімейні форми виховання (усиновлення, опіка родичів, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу).
- Запобігання розлученню дітей з батьками та їх влаштуванню до інтернатних закладів шляхом запровадження послуг з підтримки дітей та сімей у громадах.
- Підготовку до самостійного життя, забезпечення соціального включення випускників інтернатних закладів.

Деінституціалізація має на меті запровадження змін у системі захисту дітей, орієнтованих передусім на збереження та підтримку сім'ї, якнайкраще забезпечення прав та інтересів дитини. Однією з важливих умов реформування є зміна уявлень суспільства про систему соціального захисту дітей, з першочерговим забезпеченням прав дитини. Мотивування та підтримка сімей мають стати головними складовими процесу трансформації системи.

Відомий світовий науковець Джим Конрой, який більше 20 років займається проблематикою інституційного догляду, визначив ДІ як єдину соціальну реформу, яка не має мінусів. ДІ надає переваги для всіх: для дітей, для сімей, для професіоналів, для держави, для суспільства.

ДІ має не меті комплексну реформу системи захисту дітей, одночасно запроваджуючи зміни у найбільш важливих її компонентах.

Звісно, зміна підходів у системі захисту дітей передбачає насамперед наявність знань кожного компонента реформи. На щастя, в Україні громадськими організаціями накопичено значний досвід, що стане у пригоді в рамках впровадження деінституціалізації.

Передумови змін

Зокрема, Представництвом благодійної організації «Надія і житло для дітей» в Україні було успішно реалізовано пілотний для України проект з відпрацювання комплексної моделі деінституціалізації на районному рівні (Макарівський район, Київська область). Основним результатом проекту стало закриття інтернату і створення Центру соціальної підтримки дітей та сімей «Промінь надії», який є комплексом сімейно-орієнтованих послуг, спланованих на основі оцінки потреб територіальної громади району. За 3 роки роботи Центру жодна дитина не потрапила до інтернатного закладу, було збережено сотні сімей, для десятків дітей було знайдено родину. Подібний проект з реформування системи захисту дітей, деінституціалізації послуг впроваджується Представництвом і у Дніпропетровському районі з урахуванням особливостей та потреб саме цього регіону.

Успішним проектом щодо усиновлення та розвитку сімейних форм виховання стала програма «Сирітству – ні!», яку реалізує Фонд Ріната Ахметова з 2008 року. В рамках програми, у партнерстві з Всеукраїнською громадською організацією «Магнолія» та Міністерством соціальної політики України, працює всеукраїнський портал національного усиновлення www.sirotsy.net. За 5 років роботи portalу більше 7 000 дітей знайшли свої сім'ї.

Завдяки роботі Благодійного фонду «СОС Дитячі містечка» було впроваджено дві комплексні програми з підтримки сімей в складних життєвих обставинах, розвитку сімейних форм виховання в Луганську та Броварах, у рамках яких отримали допомогу і можливість зростати в сім'ї більше 6 000 дітей.

Благодійна організація «Партнерство «Кожній дитині» працює над запровадженням кращих міжнародних практик альтернативного догляду дітей, зокрема, розвитком патронатного виховання. У той час, як дитина, що потребує захисту, тимчасово виховується у професійній патронатній сім'ї, фахівці з соціальної роботи у громаді допомагають рідним батькам дитини долати складні життєві обставини, запобігають виникненню таких ситуацій у родині, коли дитині загрожує вилучення з сім'ї, а де це неможливо – шукають дитині нову сім'ю.

Українська фундація громадського здоров'я (УФГЗ) – міжнародний благодійний фонд, заснований міжнародною організацією «Право на здоров'я» (HealthRight International), розвиває напрямок функціонування соціальних квартир, де вагітні жінки та молоді матері у складних життєвих обставинах отримують тимчасовий притулок, послуги юриста, психолога, соціальних працівників для подолання життєвої кризи та попередження відмови від дитини.

Інтернет-проект www.detdom.info розвиває соціальну мережу для тих, хто допомагає дітям, та акумулює у собі найбільшу інформаційну базу дитячих закладів України, працює з волонтерами.

Розвитком наставництва для випускників інтернатних закладів займається проект ОДНА НАДІЯ. Для цієї категорії дітей надважливо мати довірливі стосунки з дорослою людиною, яка зможе допомогти у складних ситуаціях, що часто виникають перед випускниками.

Навчально-реабілітаційний центр «Джерело» (м. Львів) працює у сфері надання послуг сім'ям, які виховують дітей з неповносправністю. Щорічно більше ніж 300 таких сімей зі Львова, області та інших міст України мають можливість отримати фахові консультації та підтримку, а 120 дітей та молодих осіб з неповносправністю відвідують денні програми центру, які допомагають розвинути їхні можливості та, залишаючись у сім'ях, приймати активну участь у житті громади.

В рамках роботи Міжнародного благодійного фонду «Карітас України» функціонує широка мережа молодіжних центрів, де діти та підлітки отримують соціальні, психологічні, виховні та освітні послуги, а також їхні сім'ї отримують консультації, навчання, інформаційну підтримку та соціальний супровід.

Всеукраїнський фонд «Крок за кроком» працює у напрямі забезпечення рівного доступу до якісної освіти для дітей із соціально вразливих груп: дітей з особливими потребами, дітей ромської національності та ін., з активним залученням сімей і місцевих громад до освітнього та управлінського процесів.

Діяльність «Ліги соціальних працівників України» зосереджена на підвищенні ефективності системи соціальної допомоги населенню, зокрема, удосконаленні соціального супроводу вразливих сімей; соціальній інтеграції дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Інтернат, давай, до побачення

Просування деінституціалізації та реформи системи захисту дітей потребує планової роботи і об'єднання зусиль профільних організацій, громадянського суспільства. Саме ці підходи стали передумовами для впровадження Громадянської кампанії «Відкриваємо двері дітям», що офіційно стартувала в Україні наприкінці 2013 року.

На сьогоднішній день Кампанія впроваджується в 12 країнах Європи і спрямована на повну відмову від інтернатів з переходом до системи, що забезпечує виховання дітей у сім'ї та громаді. На європейському рівні Кампанію проводять Міжнародна організація «Надія і житло для дітей» та мережа неурядових організацій європейських країн Eurochild.

За останнє десятиріччя в Європі, та зокрема в Україні, накопичено значний позитивний досвід закриття інтернатів і реформування системи захисту дітей. Європейський Союз визнає проблему інституційного догляду однією з першочергових у сфері соціального захисту дітей. Рекомендації Європейської Комісії закликають зупинити експансію систем інституційного догляду та сприяти впровадженню якісних послуг на рівні громади, відповідно до інтересів дитини. Структурні фонди ЄС нададуть необхідну підтримку системним реформам, що змінять життя сотень тисяч дітей та сімей у всій Європі. Така ситуація відкриває «вікно можливостей» для докорінних змін у політиці захисту дітей в Європі.

В Україні для її реалізації об'єдналися 17 провідних організацій у сфері соціального захисту дітей. Національним координатором Кампанії в Україні визначено ПБО «Надія і житло для дітей» в Україні. Головним Національним партнером виступив Фонд Ріната Ахметова. Серед тих, хто підтримує впровадження Кампанії – Представництво Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, Офіс Ради Європи в Україні, Фонд «Східна Європа».

Що потрібно для впровадження реформи в Україні:

- Наявність політичної волі.
- Забезпечення достатнього фінансування, інвестицій на реформу.
- Наявність знань та інструментарію для впровадження реформи.
- Залучення громадянського суспільства до процесу впровадження змін.

Мета Кампанії «Відкриваємо двері дітям» – це консолідація зусиль громадянського суспільства заради впровадження системних змін в соціальній політиці, що призведуть до відмови від інституційного догляду дітей.

Головні завдання Кампанії:

1. Підвищення поінформованості суспільства про шкоду і неприйнятність зростання дітей в інтернатах та про існуючі альтернативи.

- Досягти розуміння суспільством шкідливості інтернатів для дітей, реальних потреб дітей в інтернатах, необхідності та шляхів реформування системи захисту дітей.
- Залучити представників ЗМІ до підтримки інформаційних заходів кампанії, просування реформи системи захисту дітей.

2. Досягнення прогресу в прийнятті політичних рішень і законодавства щодо здійснення переходу від інституційного догляду до системи, яка забезпечує виховання дітей у сімейному середовищі та стимулює розвиток послуг з підтримки дітей і сімей у громадах.

- Провести детальний та об'єктивний аналіз системи захисту дітей з фокусуванням на послугах, що надаються дітям, а також підготувати доказову базу та рекомендації щодо формування національної стратегії з деінституціалізації.
- Підготувати проект стратегічного документа державної політики з деінституціалізації.
- Лобіювати впровадження необхідних законодавчих передумов.

3. Розвиток спроможності фахівців соціальної сфери та неурядових організацій до впровадження деінституціалізації.

- Підготувати методологічні матеріали з впровадження деінституціалізації.
- Створити мережу регіональних організацій, що пропагують деінституціалізацію та реформу системи захисту дітей.
- Розробити та впровадити тренінгову програму з деінституціалізації.

Проекти, що реалізуються в рамках Кампанії:

Інформаційна кампанія про шкідливість інтернатного догляду дітей

Проект спрямований на підвищення обізнаності суспільства про становище дітей в інтернатних закладах і важливість реформ у сфері захисту дітей.

Аудит системи захисту дітей в Україні

У рамках проекту проводиться комплексний аналіз системи захисту дітей з метою отримання вичерпних даних і показників, необхідних для розробки національної стратегії з деінституціалізації.

Стратегія реформування системи захисту дітей

Ключовим аспектом реалізації Кампанії є створення умов для впровадження деінституціалізації в Україні, що передбачає розробку і схвалення стратегічного документа державної політики щодо визначення пріоритетів у реформі системи захисту дітей і планування необхідних змін.

Розробка тренінгової програми та підготовка тренерів з деінституціалізації

Паралельно з процесом формування державної політики щодо деінституціалізації, існує потреба у підготовці фахівців, що зможуть забезпечити планування та впровадження реформ на місцевому рівні.

Формування мережі регіональних організацій

Повноцінна реформа системи захисту дітей неможлива без потужного впливу і лобіювання реформи на місцевому рівні. В рамках проекту ми формуємо партнерство організацій, які пропагуватимуть деінституціалізацію та реформу системи захисту дітей в регіонах.

Створення інформаційно-ресурсного центру

Ми створюємо базу професійних та інформаційних матеріалів щодо деінституціалізації і реформи системи захисту дітей, а також збираємо докази очевидців.

СКАРБНИЧКА ЗНАНЬ: усе, що зможе допомогти при підготовці матеріалів за тематикою

Ключові питання

Попередження розлучення дітей з батьками

1. Які основні причини вилучення дітей із сім'ї, втрати батьками батьківських прав?
2. Хто визначає, чи може дитина залишатися далі з батьками?
3. Як запобігти проблемам, що спричиняють відмову від дітей (рання вагітність, бідність, безробіття)?
4. Чи надається достатня психологічна і соціальна допомога батькам, які потрапили в скрутні життєві обставини?
5. Чи беруться до уваги права та погляди дітей при вирішенні питань щодо їхньої долі?
6. Чи є можливості для інклюзивної освіти для дітей з особливими потребами (чи наявні відповідні послуги у дитсадку, чи доступний профільний спеціаліст у місцевості)?
7. Які існують законодавчі проблеми, що заважають надавати необхідні соціальні послуги?

Становище дітей в інтернатах

1. Чи проводиться робота з відновлення контакту з родичами, повернення дітей у рідну сім'ю? Чи надається сім'ї необхідна підтримка для подолання обставин, що змусили віддати дитину до інтернату?
2. Яким чином навчають персонал та як контролюють його роботу?
3. Чи заборонена фізична кара, чи дотримуються цієї заборони? Яким чином перевіряється та карається насильство у дитячих будинках?
4. Які є можливості у дітей висловити свою думку, поскаржитись відносно будь-яких аспектів їхнього життя?
5. Чи існують ефективні та незалежні механізми розслідування та впровадження прийнятих рішень щодо долі дітей?
6. До кого діти звертаються за допомогою, куди можуть поскаржитись?
7. Як відстежується якість догляду, навчання і виховання дітей?
8. Як забезпечується індивідуальна увага.

Проблеми випускників інтернатів

1. Що трапляється, коли діти виростають із віку, коли можуть перебувати під опікою держави (перспективи подальшого навчання, працевлаштування, ймовірна тривалість життя)?
2. Яка думка колишніх вихованців інтернатів щодо їхнього життя у дитбудинку? Де вони зараз?
3. Яким чином перебування у дитячому будинку вплинуло на їхнє подальше життя?
4. Як, на їхню думку, можна покращити сьогодиншній стан справ?

Масштаб проблеми

1. Скільки дітей знаходиться під опікою держави та чому? Наскільки точними є статистичні дані?
2. Що робиться для скорочення цих показників? Чи є ці способи дієвими?
3. Чи є суттєвим вплив від збільшення кількості дітей в прийомних сім'ях і дитячих будинках сімейного типу на зменшення кількості інтернатних закладів?
4. Чи є перешкоди для взяття дитини під опіку, у прийомну сім'ю, усиновлення?
5. Хто зацікавлений у тому, щоб діти перебували в інтернатах?
6. Корупція в системі інтернатних закладів – чи існує вона і як впливає на можливості впровадження реформи?
7. Чому персонал закладів і відомств, що ними керують, виступає проти закриття закладів?
8. Чому батьки дітей з інвалідністю, з особливими освітніми потребами, які зараз перебувають у закладах, часто виступають проти закриття спеціальних інтернатів?

Реформа системи захисту дітей

1. Що необхідно для повноцінної реформи? Які її основні компоненти?
2. Яким є міжнародний досвід та успішні приклади реформи в сусідніх країнах?
3. Які переваги деінституціоналізації? Який це матиме вплив на дітей і суспільство?
4. Що необхідно робити вже зараз? Яка роль суспільства?

Історії успіху

На сторінці ДОКАЗИ сайту www.openingdoors.org.ua можна знайти приклади того, як ефективна підтримка рятує сім'ї та долі дітей. Зокрема варто відзначити розділ «Коли з'являється надія», де розміщено надихаючі соціальні історії. Розділ «Стояла собі хатка» містить 3 унікальні фільми Олени Фетісової, що розказують про те, як родинна любов рятує від інтернатів, а деяких навіть робить світовими зірками. Варта уваги книга «Від інтернату до успіху» Ростислава Галелюка, що розповідає про його життєвий шлях та виклики, що чекали на нього у дорослому житті. В розділі «Шляхи до змін» – добірка матеріалів ЗМІ, що описують успішні історії та приклади вирішення проблем інтернатного догляду. Сподіваємось, що ця скарбничка доповниться і вашими матеріалами.

Рекомендації Міжнародної Федерації Журналістів¹⁰

Усі журналісти та медійники зобов'язані дотримуватися найвищого рівня етичних та професійних норм. Вони мають сприяти якомога ширшому розповсюдженню інформації про Міжнародну Конвенцію про права дитини та її застосування у проведенні незалежної журналістської роботи. Медіа-організації повинні розглядати порушення прав дітей та питання, пов'язані з безпекою дітей, їхнім правом на особисте життя, захищеністю, освітою, здоров'ям і добробутом, а також усіма формами експлуатації, як важливі проблеми для вивчення та громадського обговорення. Діти мають повне право на особисте життя, за винятком тих обмежень, що зазначені цими нормами.

Журналістська діяльність, котра зачіпає життя та добробут дітей, завжди має здійснюватися з урахуванням уразливого становища дітей.

Журналісти та медіа-організації мають дотримуватися найвищих форм етичної поведінки при висвітленні проблем, пов'язаних з дітьми, а саме:

- домагатися найвищого рівня достовірності під час створення матеріалів про проблеми, що стосуються дітей;
- уникати використання у своїх передачах або публікаціях зображень, що несуть шкідливу для дітей інформацію;
- уникати використання стереотипів та сенсаційного подання матеріалів, які стосуються дітей, з метою привернути до них увагу;
- ретельно обмірковувати наслідки оприлюднення будь-яких матеріалів, що стосуються дітей, та зводити до мінімуму можливу шкоду для дітей;
- остерігатися візуальної або будь-якої іншої ідентифікації дітей, за винятком тих випадків, коли це необхідно в громадських інтересах;
- надавати дітям право доступу до медіа для висловлення своїх власних думок наскільки це можливо;
- забезпечити незалежну перевірку інформації, що надходить від дітей, та при цьому не наразити їх на небезпеку;
- уникати використання сексуалізованих образів дітей;
- використовувати чесні та прозорі методи отримання фотографій дітей – за їхньою згодою та за згодою їхніх батьків чи опікунів;
- перевіряти повноваження будь-якої організації, що бере на себе відповідальність представляти інтереси дітей та діяти від імені дітей;
- не платити дітям, їхнім батькам чи опікунам за надання матеріалів про життя дітей, якщо тільки це не робиться в інтересах дитини.

Журналісти повинні піддавати критичному аналізу доповіді та заяви уряду щодо виконання Конвенції ООН про права дитини в їхніх країнах. Медіа не повинні розглядати та висвітлювати становище дітей лише у вигляді окремих подій; вони мають постійно висвітлювати процеси, які можуть призвести або ведуть до таких подій.

Особливості фото- та відеозйомки дітей

Пам'ятайте про головний принцип – повагу до особистості.

Зображення дітей, прийомних батьків, соціальних працівників, персоналу і т. д. повинні відображати індивідуальний підхід і дозволяти їхнім історіям бути почутими гідним чином і у позитивному ракурсі.

Поради журналістам і фотографам:

- Ставитися до всіх людей з повагою та гідністю.
- Намагатися бути ненав'язливими та смиренними у відносинах з усіма і ніколи не вторгтися у конфіденційні питання.
- Вивчити мотиви для кожного конкретного зображення. Вони мають вселяти надію і розуміння. Непринятно використовувати фотографії, щоб просто викликати жалість.
- Приділяти особливу увагу вразливим суб'єктам і ставитись зі співчуттям до жертв злочинів або трагедій.
- Ніколи не ставитись до людей, ніби вони є об'єктами.
- Встановити контакт з людьми, яких фотографуємо, аби заслужити право бачити те, що хочемо показати.
- Дозволити людям виглядати краще, якщо вони того бажають.
- Ніколи не симулювати емоції, наприклад, відчай чи гнів.
- Там, де це можливо, надати людям копії фотографій з ними.
- Завжди пам'ятати, що благополуччя людей незаперечно більш важливе, ніж фотографія.

Як писати матеріали про дітей: поради медіа-тренерів

Легідна і м'яка мова, зацікавлення дитини іграми чи вигаданими історіями, «дитячі» теми для розмови – такі прийоми дозволять знайти спільну мову з маленькими героями. Ці та інші поради дає журналістам медіа-тренер **Оксана Рябчун**:

1. **Спілкуйтеся з дитиною.** Аналізуючи відповідний контент в українському медійному просторі, я помітила дивну тенденцію: у матеріалах про дітей часто відсутні самі діти, а нерідко й батьки. Лише цифри, коментарі фахівців. Чому здебільшого так? Отримати інформацію від дитини – набагато складніше. Для цього потрібно багато часу. Журналісти не завжди мають таку можливість або бажання.
2. **Шукайте позитивний ракурс матеріалів.** Завдання журналіста – шукати історії, не схожі на інші. Майстерність полягає в умінні так заглибитися в тему, знайти такий фокус, який ніхто ще не розгледів до цього.
3. **У центрі лайф-сторі має бути людина.** Цифри – лише підсумок і мають займати не більше 10 відсотків тексту. Щоб написати гарний репортаж, журналіст повинен вміти бачити та передавати важливі, колоритні деталі. Зазвичай журналісти у нас описують ті деталі, про які згадають. Важливі деталі допомагають описати героя, розмову з ним, атмосферу. Не обов'язково писати цілі тексти. Можна зробити фоторепортаж, під фото – інформативні підписи. Якщо їх зібрати разом, має вийти цілісна замітка.
4. **Одна історія – одна проблема.** Часто, розповідаючи про людину, ми намагаємося зробити глобальну історію, вмістити в ній все, висвітлити цілий ряд проблем. Зрештою глибоко розкрити тему не вдається, лише «по верхах». Як на мене, потрібно використовувати принцип західноєвропейських ЗМІ: розкривати в одній історії одну проблему. Як варіант – висвітлення конкретного моменту з історії людини.

¹⁰ Створені у м. Ресифі, Бразилія, у травні 1998 р. Затверджені на конгресі Міжнародної Федерації Журналістів у Сеулі у 2001 р.

Фотокореспондент **Макс Левін** – відомий своїми резонансними фоторепортажами з найцікавіших і найгячіших подій. Він, до всього, ще й є автором публікацій на соціальну тематику. Серед них – матеріали про дітей-аутистів, татусів-одиначів та інші. Ось його поради щодо того, як працювати з «особливими» героями публікацій.

Важливо встановити довірливі відносини з батьками

Не всі сім'ї погоджуються розповідати про своїх особливих дітей. І їх можна зрозуміти. Тому найперше завдання журналіста – знайти ініціативних батьків, які б погодилися відкрито говорити про дитину, дозволили проводити час із ними, спостерігати за їхнім повсякденним життям.

Треба шукати активних батьків, які займаються цією проблемою, організовують різні заходи, зустрічі. Нерідко вони створюють громадські організації, асоціації для підтримки таких же сімей. Тож можуть допомогти зв'язатися з іншими батьками, порекомендувати вас. Після перших публікацій домовлятися з іншими родинами буде легше. Ви зможете показати готові публікації та фото, пояснити, з якої точки зору пишете про проблему.

Якщо ви хочете установити довірливі відносини з батьками, спершу прийдіть просто познайомитися з ними. Не потрібно відразу з порогу «закидати» батьків питаннями, напирати, щоб вони все розповіли чи показали. Спочатку краще трохи розповісти про себе, пояснити, чому ви цікавитеся цією темою. Треба донести їм, що саме ви хочете передати у своїй статті.

«Не наполягаю на спілкуванні з дитиною, якщо вона сама цього не хоче»

Важливо проводити багато часу з героями своїх статей. За одну-дві години родину чи окрему людину не пізнаєш. Потрібно присвятити цьому мінімум кілька днів. Макс виділяє дві головні складові, які допоможуть зібрати якнайбільше детальної інформації, побачити дитину та її родину глибоко. Це спостереження зі сторони та ненав'язливе спілкування.

Макс Левін також зазначає, що емоційно намагається сприймати навколишню інформацію, яку отримує в гостях у героїв статті, не як фотограф, журналіст чи медик, а ніби як перехожий. Так само намагається говорити з дитиною.

Рекомендації щодо фотографування

Треба розуміти, що фотоапарат у ваших руках не має відволікати увагу батьків та дітей. Краще тримати його в стороні й не фотографувати відразу з порогу. Коли дитина звикне до вас, тоді можна робити знімки. Але це має відбуватися обережно, зі сторони й не дуже близько до дитини. Фотокореспондент не повинен бути надокучливим.

В українських медіа є велика потреба в соціальних матеріалах. Не потрібно відкладати на потім свої ідеї. Не пропускайте «маячки», які можете зустріти у процесі своєї роботи чи просто в повсякденні. Наприклад, побачили новину чи повідомлення в соціальній мережі, де є цікаві цифри чи інформація про людину. Зацікавилися? Відразу ж напишіть, запрятейте у Фейсбуці, уточніть, розпитайте, дізнайтеся більше, працюйте над темою.

Альтернативний догляд дітей

Усі види догляду, влаштування дітей, які з будь-яких причин та за будь-яких обставин не знаходяться під цілодобовою опікою принаймні одного з батьків.

Діти, позбавлені батьківського піклування

Діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з позбавленням їх батьківських прав, відібранням у батьків без позбавлення батьківських прав, визнанням батьків безвісно відсутніми або неісдатними, оголошенням їх померлими, відбуванням покарання в місцях позбавлення волі та перебуванням їх під вартою на час слідства, розшуком їх органами внутрішніх справ, пов'язаним з ухиленням від сплати аліментів та відсутністю відомостей про їх місцезнаходження, тривалою хворобою батьків, яка перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки, а також діти, розлучені з сім'єю, підкинуті діти, діти, батьки яких невідомі, діти, від яких відмовились батьки, та безпритульні діти.

Деінституціалізація

Це процес заміни системи інституційного догляду та виховання дітей на систему, яка забезпечує виховання дітей в сім'ї або в умовах, максимально наближених до сімейних. Він не обмежується тільки виведенням дітей із закладів, а передбачає розвиток підтримуючих послуг для дітей і сімей в громадах, орієнтованих на задоволення потреб дітей та захист їх прав.

Інституційний догляд

Довготривалий стаціонарний догляд дітей без батьків чи опікунів понад три місяці у закладі, де мешкає велика група дітей. Характерними рисами інституційного догляду є проживання дітей у великих групах, ізоляція дитини від природного сімейного оточення та суспільства, домінування правил закладу над індивідуальними потребами дитини, відсутність у дитини можливості контролювати власне життя.

Опіка, піклування

Влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в сім'ї громадян України, які перебувають переважно в сімейних, родинних відносинах із цими дітьми з метою забезпечення їх виховання, освіти, розвитку, захисту їхніх прав та інтересів. Опіка встановлюється над дітьми, які не досягли чотирнадцяти років, а піклування – над дітьми віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

Попередження розлучення із сім'єю

Втручання у життя родин та громад, що в кінцевому результаті дозволяють дітям залишатися у своїх сім'ях, якщо це не суперечить їхнім найкращим інтересам. Відповідна підтримка може надаватися за кількома напрямками, наприклад, щодо умов проживання, сімейних та соціальних стосунків, освіти, фізичного та психічного здоров'я, економічного становища домогосподарства тощо.

Складні життєві обставини

Обставини, спричинені інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, життєвими звичками і способом життя, внаслідок яких особа частково або повністю не має (не набула або втратила) здатності чи можливості самостійно піклуватися про особисте (сімейне) життя та брати участь у суспільному житті.

Соціальні послуги

Комплекс заходів з надання допомоги особам, окремим соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, з метою розв'язання їхніх життєвих проблем.

Корисні посилання

Для підготовки матеріалів користуйтеся інформацією, розміщеною на сайті Кампанії «Відкриваємо двері дітям» www.openingdoors.org.ua. Обов'язково ознайомтеся з розділом ДОКАЗИ, де зібрано інформаційні матеріали, тематичні публікації, цікаве відео, добірку матеріалів ЗМІ по тематиці, життєві історії, наукові докази та багато іншого.

За додатковою інформацією звертайтеся

Національний координатор Кампанії

Представництво благодійної організації «Надія і житло для дітей» в Україні
вул. Багговутівська, 4, 04107, Київ, Україна
office@hopeandhomes.org.ua, 044 4837783
www.hopeandhomes.org.ua

Головний Національний партнер

Фонд Ріната Ахметова
вул. Іллінська, 8, 04070, Київ, Україна, 044 5025214
вул. Постишева, 117, 83001, Донецьк, Україна, 062 3434595
www.fdu.org.ua

Також звертайтеся до регіональних партнерів Кампанії

Волинська область

Громадська організація «Фонд соціального розвитку»
Роман Мазурець, mazuretsroman@ukr.net

Дніпропетровська область

Благодійний фонд «Помогаєм», www.pomogaem.com.ua
Оксана Чупіта, programs@pomogaem.com.ua, 056 7324807, 050 4800905

Донецька область

Обласне молодіжне об'єднання «Мартін-клуб», www.martin-club.org
Вікторія Федотова, martin@martin-club.org, 0623 222913, 050 6202915

Житомирська область

Обласна благодійна організація «Планета для дітей», www.planetforchildren.org
Ірена Ружицька, planetadlyadetey@ukr.net, 067 1817948, 0412 460565

Закарпатська область

Благодійна організація «Комітет медичної допомоги в Закарпатті», www.cam-z.org
Леся Левко, camzua@gmail.com, 0312 616236
Благодійний фонд «Розвиток», www.rozvitok.org
Олег Григор'єв, info@rozvitok.org, 03131 38432

Запорізька область

Благодійний фонд «Щаслива дитина», www.deti.zp.ua
Дар'я Дубенко, info@deti.zp.ua, 050 4520392, 096 7005591, 061 7015757

Івано-Франківська область

Благодійна організація «Благодійний фонд «Ти-Ангел»», www.tyanhel.org.ua
Тетяна Уграк, info@tyanhel.org.ua 099 4195984, 050 4337267

Київська область

Фонд молодіжної участі, Наталія Андріяш, naavrora@mail.ru, 044 2845878
Асоціація клубних об'єднань молоді Київщини, Олена Гливенко, Glyvenko_OS@ukr.net

Луганська область

СОС Дитячі містечка, www.sos-ukraine.org
Марина Гушанська, Marina.gushanskaya@sos-ukraine.org, 044 2329581

Львівська область

Громадська організація «Львівський центр піклування про дітей», www.lvivccc.com.ua
Юрій Гимон, lvivccc@yahoo.com, 032 2420905, 097 2326188

Миколаївська область

Обласний благодійний фонд «Альфа-Нік», www.alfa-nik.org
Євген Ткачишин, etkachishin@ukr.net, 0512 715015, 063 2613698, 067 8754561

Одеська область

Благодійна організація «Фонд друзів дітей»
Ярослав Кічук, help-programme@ukr.net

Полтавська область

Благодійна асоціація «Світло надії», www.lighttohope.com.ua
Юлія Негребецька, deti.svitlo@gmail.com, 0532 606081

Сумська область

ГО Центр підтримки та розвитку родини «Калинове гроно», www.4family.org.ua
Людмила Пономаренко, P_li@ukr.net, 097 7368445
ГО «Професійна Ліга соціальних працівників Сумщини», www.ligasocial.org.ua
Едуард Глоба, globa777@rambler.ru, ed74@mail.ru

Тернопільська область

Тернопільський обласний благодійний фонд «Майбутнє сиріт», www.orphansfuture.org
Андрій Назаренко, office@orphansfuture.org, 097 5530820

Харківська область

Обласна молодіжна громадська організація «Харківський центр волонтерів», www.uavolunteer.org
Світлана Багрич, S_Bagrich@rambler.ru, 057 7005667, 057 7157398

Херсонська область

Обласна громадська організація «Комітет захисту прав дітей», www.childprotect.org.ua
Галина Симонова, Gallina_simonova@rambler.ru, 0552461134, 066 6645137

Хмельницька область

Громадська організація «Подільська Спілка психологів-науковців»
Алла Шеремет, cmdkhn@gmail.com

Чернівецька область

Міська молодіжна організація «Клуб української молоді»
Ігор Баб'юк, monru@ukr.net, 0372 528708, 0327 555806

Черкаська область

Благодійний фонд «Сила доброти»
Наталія Карабешкіна, Nataly_karabeshkina@yandex.ru, 0472 710162, 097 5607793

Чернігівська область

Агенція регіонального розвитку «Вектор»
Олег Дешура, molotok2006@ukr.net, wawad@ukr.net, 050 4181836, 093 3456025

Також у пошуках інформації радимо звертатися до місцевих та обласних відповідальних служб, зокрема до Служб у справах дітей, Центрів соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді.